

سرشناسه	معینی فر، محدثه، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور	شبیه سازی در دیدگاه های دینی و اندیشه های حقوقی / محدثه معینی فر؛ ویراستار علمی: فائزه عظیم زاده اردبیلی؛ (برای) دانشگاه امام صادق، پردیس خاوران
مشخصات نشر	تهران: نشر میزان، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری	۴۴۸ ص.
فروست	علوم اجتماعی: ۷۵۵
شابک	978-964-511-554-6
وضعیت فهرست نویسی	فیپا
یادداشت	واژه نامه - کتابنامه.
موضوع	همتاسازی انسانی -- قوانین و مقررات
موضوع	همتاسازی -- جنبه های مذهبی
موضوع	همتاسازی انسانی (فقه) -- حقوق تطبیقی
موضوع	همتاسازی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
شماره افزوده	عظیم زاده اردبیلی، فائزه، ۱۳۴۲- ویراستار
شماره افزوده	جودی نعمتی، اکرم، ۱۳۳۷- ویراستار
شماره افزوده	دانشگاه امام صادق (ع). واحد خاوران
رده بندی ده گانه	۳۶۱۱/۱۷۷م
رده بندی دیویی	۳۴۴/۰۱
شماره کتابشناسی	۳۳۷/۱۶

هرگونه تکثیر (اعم از چاپ، کپی، الکترونیکی و...) از این اثر بدون اخذ مجوز از ناشر خلاف قانون است و پیگرد قانونی دارد.
لطفاً در صورت مشاهده، موارد را به شماره تلفن های ذیل اطلاع دهید.

۷۵۵

نشر میزان

شبیه سازی در دیدگاه های دینی و اندیشه های حقوقی

محدثه معینی فر

ویراستار علمی: دکتر فائزه عظیم زاده اردبیلی

ویراستار ادبی: دکتر اکرم جودی نعمتی

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۳

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

شماره: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۱-۵۵۴-۶

دفتر مرکزی: خ شهید بهشتی، بعد از چهارراه سهروردی، خ کاووسی فر، کوچه نکبسا، پلاک ۳۲، تلفن ۸۸۵۴۹۱۳۱
فروشگاه مرکزی: خ انقلاب، رویروی درب اصلی دانشگاه تهران، ابتدای خ فخرآری، پلاک ۸۳، تلفن ۶۶۴۶۷۷۷۰
واحد پخش و فروش: خیابان سمیه، بین مفتح و فرصت، پلاک ۱۰۴، تلفن ۸۸۳۴۹۵۲۹-۳۱
پست الکترونیکی: mizannasher@yahoo.com وب سایت: www.mizan-law.ir

میدان صنعت، بلوار فرحزادی، خیابان شهید طاهرخانی، دانشگاه امام صادق (ع)، پردیس خاوران.

دفتر نشر متون علمی حوزه معاونت پژوهشی و فناوری، تلفن ۲۲۰۶۵۲۳۷.

پست الکترونیکی: nashriat@isuw.ac.ir وب سایت: www.isuw.ac.ir

فهرست مطالب

۱۱..... سخن ناشر

۱۳..... پیش‌گفتار

بخش نخست: آشنایی علمی و پزشکی با شبیه‌سازی

۱۸..... فصل نخست: آشنایی مختصر با شبیه‌سازی

۱۸..... ۱-۱. مفهوم شبیه‌سازی

۲۱..... ۲-۱. گونه‌های شبیه‌سازی

۲۱..... ۱-۲-۱. شبیه‌سازی تکثیری

۲۲..... ۱-۲-۱-۱. شبیه‌سازی رویانی

۲۳..... ۲-۲-۱. شبیه‌سازی DNA بالغ

۲۵..... ۲-۲-۱. شبیه‌سازی غیر تکثیری

۲۵..... ۳-۱. انواع تکنیک‌ها و روش‌های شبیه‌سازی

۲۵..... ۱-۳-۱. روش انتقال هسته سلول سوماتیک

۲۶..... ۲-۳-۱. تکنیک روزلین

۲۷..... ۳-۳-۱. تکنیک هونولولو

۲۹..... ۴-۱. پیشینه شبیه‌سازی

۲۹..... ۱-۴-۱. پیشینه شبیه‌سازی در گیاهان

۲۹..... ۲-۴-۱. پیشینه شبیه‌سازی در جانوران

۳۲..... ۳-۴-۱. پیشینه شبیه‌سازی در انسان

۳۳..... فصل دوم: دستاوردها و عواقب نامطلوب شبیه‌سازی در علم پزشکی

۳۳..... ۱-۲. دستاوردهای شبیه‌سازی مولد در علم پزشکی

۳۳	۱-۲. دستاوردهای شبیه‌سازی مولد در انسان
۳۴	۲-۱.۲. دستاوردهای شبیه‌سازی مولد در جانوران
۳۷	۲-۲. عواقب نامطلوب شبیه‌سازی مولد در علم پزشکی
۳۹	۳-۲. دستاوردهای شبیه‌سازی درمانی در علم پزشکی
۴۳	۴-۲. عواقب نامطلوب شبیه‌سازی درمانی در علم پزشکی
۴۴	فصل سوم: ضرورت بحث فقهی و حقوقی درباره مسأله شبیه‌سازی
۴۵	جمع‌بندی بخش نخست

بخش دوم: حکم شبیه‌سازی

۴۸	فصل نخست: حکم شبیه‌سازی در ادیان ابراهیمی
۴۸	۱-۲. حکم شبیه‌سازی در دین یهود
۴۸	۱-۱-۲. حکم شبیه‌سازی درمانی
۵۲	۲-۱-۲. حکم شبیه‌سازی مولد انسان
۶۷	۳-۱-۲. بررسی دیدگاه دین، رد درباره شبیه‌سازی
۶۷	۲-۲. حکم شبیه‌سازی در دین مسیحیت
۶۷	۱-۲-۲. شبیه‌سازی در آیین ارتدوکس
۶۷	۱-۱-۲-۲. شبیه‌سازی درمانی
۶۸	۲-۱-۲-۲. شبیه‌سازی مولد
۶۸	۱-۲-۱-۲-۲. شبیه‌سازی مولد حیوان
۶۸	۲-۲-۱-۲-۲. شبیه‌سازی مولد انسان
۷۰	۲-۲-۲. شبیه‌سازی در آیین پروتستان
۷۲	۱-۲-۲-۲. فرقه ایوانجلیک یا انجیلی‌های محافظه‌کار
۷۶	۲-۲-۲-۲. شاخه اصلی پروتستان
۷۸	۳-۲-۲-۲. فرقه پروتستان لیبرال
۷۹	۴-۲-۲-۲. انگلیکن‌های استرالیا
۸۰	۵-۲-۲-۲. کلیسای لوتری - شورای کلیسای میسوری
۸۲	۳-۲-۲. شبیه‌سازی در آیین کاتولیک

۸۲.....	۱-۳-۲-۲. شبیه‌سازی درمانی
۸۵.....	۲-۳-۲-۲. شبیه‌سازی مولد
۸۵.....	۱-۲-۳-۲-۲. شبیه‌سازی مولد حیوان
۸۵.....	۲-۲-۳-۲-۲. شبیه‌سازی مولد انسان
۹۰.....	۴-۲-۲. بررسی دیدگاه دین مسیحیت درباره شبیه‌سازی
۹۰.....	۱-۴-۲-۲. شبیه‌سازی درمانی
۹۱.....	۲-۴-۲-۲. شبیه‌سازی مولد انسان
۹۵.....	۳-۲. حکم شبیه‌سازی در دین اسلام
۹۵.....	۱-۳-۲. حکم شبیه‌سازی در فقه اهل سنت
۹۵.....	۱-۳-۲. شبیه‌سازی درمانی در فقه اهل سنت
۹۷.....	۲-۱-۳-۲. شبیه‌سازی مولد در فقه اهل سنت
۱۱۸.....	۲-۳-۲. حکم شبیه‌سازی در فقه امامیه
۱۱۸.....	۱-۲-۳-۲. شبیه‌سازی در فقه امامیه
۱۱۸.....	۱-۱-۲-۳-۲. دیدگاه علماء امامیه در خصوص شبیه‌سازی درمانی
۱۲۰.....	۲-۱-۲-۳-۲. بررسی ادله علمای امامیه در خصوص شبیه‌سازی درمانی
۱۲۵.....	۲-۲-۳-۲. شبیه‌سازی مولد در فقه امامیه
۱۲۶.....	۱-۲-۲-۳-۲. دیدگاه علمای امامیه در خصوص شبیه‌سازی مولد
۱۲۶.....	۲-۲-۲-۳-۲. بررسی دیدگاه علمای امامیه در خصوص شبیه‌سازی مولد
۱۴۰.....	انسان
۱۴۸.....	فصل دوم: حکم شبیه‌سازی در حقوق بین‌الملل
۱۴۸.....	۱-۲. اسناد الزام‌آور
۱۴۸.....	۱-۱-۲. اسناد الزام‌آور منطقه‌ای
۱۴۹.....	۲-۱-۲. اسناد الزام‌آور بین‌المللی
۱۵۲.....	۲-۲. اسناد غیر الزام‌آور
۱۵۲.....	۱-۲-۲. اسناد غیر الزام‌آور منطقه‌ای
۱۵۳.....	۲-۲-۲. اسناد غیر الزام‌آور بین‌المللی
۱۵۵.....	فصل سوم: حکم شبیه‌سازی در قوانین ایران و سایر کشورها

جمع‌بندی مطالب بخش دوم: ۱۸۷

بخش سوم: آثار، پی‌آمدها و عواقب حقوقی شبیه‌سازی

فصل نخست: آثار، پی‌آمدها و عواقب حقوقی شبیه‌سازی درمانی ۱۹۴

۱-۱. حق مالکیت بر بدن در ادیان ابراهیمی ۱۹۴

۱-۱-۱. حق مالکیت بر بدن در دین یهود ۱۹۴

۱-۱-۲. حق مالکیت بر بدن در دین مسیحیت ۱۹۵

۱-۱-۳. حق مالکیت بر بدن در دین اسلام ۱۹۵

۱-۳-۱. حق مالکیت بر بدن در فقه اهل سنت ۱۹۵

۱-۳-۲. حق مالکیت بر بدن در فقه امامیه ۱۹۷

۲-۱. حق مالکیت بر بدن در نظام حقوقی غرب ۱۹۹

فصل دوم: آثار، پی‌آمدها و عواقب حقوقی شبیه‌سازی مولد انسان ۲۰۱

۱-۲. نسب طفل شبیه‌سازی شده ۲۰۱

۱-۲-۱. نسب طفل شبیه‌سازی شده در ادیان ابراهیمی ۲۰۱

۱-۲-۱-۱. نسب طفل شبیه‌سازی شده در دین یهود ۲۰۱

۱-۲-۱-۲. مفهوم نسب در دین یهود ۲۰۱

۱-۲-۱-۳. منشأ انتساب طفل شبیه‌سازی شده به پدر و مادر در دین یهود ۲۰۴

۱-۲-۱-۴. منشأ انتساب طفل شبیه‌سازی شده به مادر و پدر ۲۰۶

۱-۲-۱-۵. منشأ انتساب طفل شبیه‌سازی شده به پدر ۲۰۸

۱-۲-۱-۶. منشأ انتساب طفل شبیه‌سازی شده به مادر ۲۰۹

۱-۲-۱-۷. نسب طفل شبیه‌سازی شده در دین مسیحیت ۲۱۰

۱-۲-۱-۸. مفهوم نسب در دین مسیحیت ۲۱۰

۱-۲-۱-۹. منشأ انتساب طفل شبیه‌سازی شده به پدر و مادر در دین مسیحیت ۲۱۰

۱-۲-۱-۱۰. منشأ انتساب طفل شبیه‌سازی شده به مادر ۲۱۵

۱-۲-۱-۱۱. نسب طفل شبیه‌سازی شده در دین اسلام ۲۱۵

۱-۲-۱-۱۲. مفهوم نسب در دین اسلام ۲۱۶

۲-۳-۱-۱-۲. منشأ انتساب طفل شبیه‌سازی شده به پدر و مادر در دین اسلام.....	۲۲۲
۳-۳-۱-۱-۲. نسب طفل شبیه‌سازی شده در فقه اهل سنت.....	۲۲۴
۴-۳-۱-۱-۲. نسب طفل شبیه‌سازی شده در فقه امامیه.....	۲۳۶
۱-۴-۳-۱-۱-۲. منشأ انتساب طفل شبیه‌سازی شده به پدر در فقه امامیه.....	۲۳۶
۲-۴-۳-۱-۱-۲. منشأ انتساب طفل شبیه‌سازی شده به مادر در فقه امامیه.....	۲۴۷
۲-۲-۲. سبب لغو شبیه‌سازی شده در نظام حقوقی غرب.....	۲۶۴
۲-۲. حقوق اهل شبیه‌سازی شده.....	۲۷۸
۱-۲-۲. حقوق طفل شبیه‌سازی شده در ادیان ابراهیمی.....	۲۷۹
۱-۲-۲-۱. حقوق طفل شبیه‌سازی شده در دین یهود.....	۲۷۹
۱-۲-۲-۱-۱. مفهوم حق در دین یهود.....	۲۷۹
۲-۲-۱-۲-۲. حقوق افراد در دین یهود.....	۲۸۰
۱-۲-۱-۲-۲. حقوق فرد انسان.....	۲۸۰
۲-۲-۱-۲-۲. حقوق خصوصی.....	۲۸۰
۳-۱-۲-۲. وظایف فرد شبیه‌سازی شده در دین یهود.....	۲۸۷
۲-۱-۲-۲. حقوق طفل شبیه‌سازی شده در دین مسیحیت.....	۲۹۰
۳-۱-۲-۲. حقوق طفل شبیه‌سازی شده در دین اسلام.....	۲۹۳
۱-۳-۱-۲-۲. معنای حق.....	۲۹۳
۲-۳-۱-۲-۲. حقوق طفل شبیه‌سازی شده در دین اسلام.....	۲۹۴
۱-۲-۳-۱-۲-۲. حقوق سیاسی و حقوق فردی.....	۲۹۵
۲-۲-۳-۱-۲-۲. حقوق خصوصی.....	۲۹۶
۱-۲-۲-۳-۱-۲-۲-۳. حقوق ناشی از نسب.....	۲۹۷
۲-۲-۳-۱-۲-۲-۳. حقوق دیگر.....	۳۱۹
۲-۲-۲. حقوق طفل شبیه‌سازی شده در نظام حقوقی غرب.....	۳۲۱
۱-۲-۲-۲. حق داشتن آینده‌ای باز و آزاد.....	۳۳۲

۳۳۵	۲-۲-۲. حق استقلال اراده و آزادی
۳۳۷	۲-۲-۳. حق سلامت جسم و روان
۳۴۲	۲-۲-۴. حق بی‌خبری از آینده
۳۴۵	۲-۲-۵. حق بر هویت
۳۶۱	۲-۲-۶. حق به‌زیبی
۳۶۳	جمع‌بندی مطالب این بخش
۳۷۰	خلاصه و نتایج تحقیق
۳۸۳	پیوست: استفتائات
۴۱۱	واژه‌نامه فارسی
۴۲۰	واژه‌های انگلیسی
۴۲۳	فهرست منابع

پیش گفتار

«وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سَلَالَةٍ مِنْ طِينٍ ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نَظْفَةً فِي قرارٍ مَكِينٍ ثُمَّ خَلَقْنَا النَّظْفَةَ عِلْقَةً فَخَلَقْنَا الْعِلْقَةَ مَضْغَةً فَخَلَقْنَا الْمَضْغَةَ عِظَامًا فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ لَحْمًا ثُمَّ أُنْشَاْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ»^۱

سپاس و ستایش شایسته ذاتی است که محبت بانوی بزرگ جهان، فاطمه زهرا و پدر گرامی اش، امام ساجد (ص) و مادر برگزیده اش خدیجه کبری (ع) و همسر بی بدلیش علی مرتضی (ع) و رزندان حسن و حسین (ع) و نه امام از صلب حسین (ع) را در دل هایمان جای داد.

پیشرفت شتابناک علم و تکنولوژی، ورود آن به عرصه های گوناگون زندگی فردی و اجتماعی انسان، هر روز انبوهی از مسائل، زیاده ها و موضوعات مختلف اندیشه ای و دینی را فراوری مجامع علمی و دینی قرار می دهد، باورهایی را به چالش می کشد و افق هایی نو می گشاید. این روند در حوزه فقه و حقوق، عینی تر و ملموس تر از دیگر عرصه هاست. از سوی دیگر، رسالت اصلی فقیهان امر به معروف و نهی از منکر، و نیز فلسفه وجودی اجتهاد، پاسخ گویی به نیازهای نوپیدا است که این مهم از ذریعته انطباق این فروع برخاسته از نیازهای فرد و جامعه با اصول شریعت میسر می گردد؛ ریاست فقیهت اجتهاد چیزی جز این نیست: «علینا القاء الأصول و علیکم بالتفریع». با این نگرش، پویایی، ذاتی اجتهاد است و نوآوری، جوهره اصلی آن.

شبیه سازی از موضوعاتی است که به لحاظ ارتباطش با اصلی ترین مسائل انسانی در ساحت های مختلف زندگی فردی و اجتماعی و در حوزه های گوناگون کلامی، حقوقی، اخلاقی و اجتماعی پرسش هایی را پدید آورده است. هم چنین با ورود شبیه سازی به حوزه حقوق خانواده و مسائل مربوط به آن، مسائل جدیدی در این حیطه طرح می شود که هر یک از نظام های قانون گذاری و نیز ادیان گوناگون در پی پاسخ گویی و حل آن ها

هستند؛ زیرا در صورتی که شبیه‌سازی انسان به عنوان یکی از فن‌آوری‌های کمک باروری در آینده طرح شود، باید پیش از آن، مسائل مختلف مربوط را پاسخ داد و ابهام‌های موجود در این مسأله را حل نمود.

از ابهام‌های موجود در شبیه‌سازی انسان، موضوع نسب طفل شبیه‌سازی شده، حقوق ناشی از نسب برای وی و اثرات شبیه‌سازی بر ساختار حقوق خانواده است.

نکته ظریف در پدیده‌هایی چون شبیه‌سازی در این مطلب نهفته است که معمولاً سال‌ها طول می‌کشد تا نظام‌های مختلف اجتماعی بتوانند خود را با ره‌آوردهای نوین بشری وفق دهند. این تأخیر تا حدود زیادی به علت عدم تبیین جوانب مختلف موضوعات جدید برای تصمیم‌گیرندگان و رهبران فکری و سیاسی جامعه است. از این رو، دنیای امروز در جستجوی پاسخی منطقی برای مسائل جدید زیست - اخلاقی و ره‌آوردهای نوین بسر می‌راند شبیه‌سازی است. بنابراین، همگام با دیگر کشورهای دنیا و همچنین همراه با سازمان‌های بین‌المللی باید در داخل کشور نیز تلاش‌هایی در جهت تبیین ابعاد ناپیدای این مسأله صورت گیرد تا قانون‌گذار اسلامی بتواند موضعی محکم و قوی در این باره اتخاذ نماید. بسیاری از کشورها با اتخاذ موضعی منفی در قبال شبیه‌سازی انسان، راه را برای بحث درباره پی‌آمدها و آثار آن بسته‌اند؛ لیکن نظام حقوقی اسلام، با توانمندی در پاسخ‌گویی به مسائل ...، می‌توانسته است راه را برای بررسی پی‌آمدها و آثار شبیه‌سازی بازنماید. به همین جهت، در این نظام، بسیاری از علما و اندیشمندان امامیه و سنی به بحث درباره آثار شبیه‌سازی در انسان از جمله تأثیرات آن بر مفاهیم خانواده، تولیدمثل، رابطه والدینی، نسب طفل شبیه‌سازی شده و ... پرداخته‌اند.

شبیه‌سازی انسان چنان جایگاهی در مباحث جاری پیدا کرده که «بحث قرن» نامیده شده است. همین امر به نیکی اهمیت طرح آن را برای محققان این مرزوبوم نشان می‌دهد. به دلیل حساسیت مسأله، طرح آکادمیک این موضوع و بحث از آن کاملاً ضروری می‌گردد.

از آن‌جاکه شبیه‌سازی از مسائل مستحدث در عرصه علوم پزشکی، فقه و حقوق به شمار می‌رود، تألیفات اندکی در ارتباط با آن موجود است. از این رو، دستیابی به

منابع علمی درباره موضوع بسیار مشکل است و زمان بسیاری صرف پیدا کردن اطلاعات و منابع مرتبط با آن می‌گردد.

در این پژوهش تلاش شده است با کمک گرفتن از مباحث پزشکی، ابعاد فقهی - حقوقی مسأله روشن گردد. لذا کتاب حاضر شامل سه بخش اساسی، با عناوین زیر می‌باشد:

بخش نخست: آشنایی علمی و پزشکی با شبیه‌سازی

بخش دوم: کمک شبیه‌سازی در ادیان و نظام حقوقی غرب

بخش سوم: آثار و سآمدهای شبیه‌سازی در ادیان و نظام حقوقی غرب

گفتنی است که اثر حاضر در اصل پایان‌نامه کارشناسی و کارشناسی ارشد نگارنده در دانشگاه امام صادق (ع) بوده است که پس از انتخاب به عنوان پایان‌نامه برتر دانشجویی در میان رشته‌های پر دین خواهران به کوشش دانشگاه امام صادق (ع) با شرح و بسط به چاپ می‌رسد. از این رو خود لازم می‌داند از زحمات استادان محترم و ارجمند سرکار خانم دکتر فائزه عصیم‌زاده از دبیران و سرکار خانم دکتر فریبا اصغری که راهنمایی و مشاوره پایان‌نامه را بر عهده داشتند و هم‌چنین از زحمات بی‌دریغ مسئولان محترم دانشگاه بخصوص رئیس محترم و رئیس خواهران، سرکار خانم مهدوی‌کنی کمال تشکر و قدردانی را داشته باشد.